

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” ซึ่งมีแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถมาเป็นกรอบในการศึกษาได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสาร
2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
3. แนวคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์
4. แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและข่าวโทรทัศน์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสาร

พีระ จิโรโสภณ (2539, น. 638) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมในการรับข่าวสารต่าง ๆ นั้น ผู้รับสารจะมีกระบวนการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อถือ ทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งกระบวนการในการเลือกรับรู้ข่าวสารนั้น เรียกว่า “กระบวนการเลือกสรร” (Selective Process) กระบวนการเลือกสรรเปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filters) ข่าวสาร ซึ่งการรับรู้ข่าวสารของมนุษย์ นั้นประกอบไปด้วย

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure of Selective Attention) เป็นแนวโน้มที่ผู้รับสารเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งสารแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง โดยทั่วไปผู้รับสารมักเลือกเปิดรับข่าวสารที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับความเชื่อ ทัศนคติ ความสนใจ และสิ่งที่สนับสนุนความคิดเดิมของตน เพราะการรับข่าวที่ไม่ลงรอยกับความเข้าใจหรือความคิดเดิมของตนนั้นจะก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางจิตใจหรือความไม่สบายใจ เรียกว่า (Cognitive Dissonance)

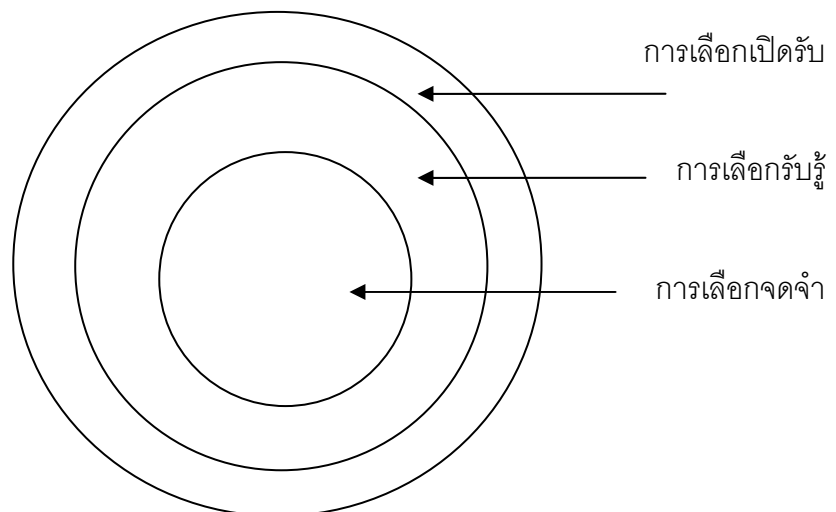
2. การเลือกรับรู้หรือตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นต่อมา เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้ว ผู้รับสารจะเลือกการรับรู้หรือเลือกตีความหมายตามความเข้าใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง ตามแรงจูงใจของตนเอง และตามสภาวะทางอารมณ์และจิตใจของ

ตนเองในขณะนั้น ซึ่งในบางครั้ง คนเราอาจจะบิดเบือนสารเพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อและทัศนคติของตนเองอีกด้วย

3. การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการรับเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะสารที่มีเนื้อหาตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดของตน ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของสารที่ได้รับจึงเท่ากับเป็นการเสริมให้ทัศนคติ หรือความเชื่อเดิมของคนเรามีความมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น การเลือกจดจำนี้เปรียบเสมือนเครื่องกรองชั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งสารไปยังผู้รับสาร

ภาพที่ 2.1

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสาร

เชอร์ม (อ้างถึงใน ธนาพงษ์ จันทรชอน, 2546, น. 42-43) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรับข่าวสาร ดังนี้

1. ประสบการณ์ ผู้รับสารย่อมมีประสบการณ์เกี่ยวกับข่าวสารแตกต่างกันไป ประสบการณ์จึงเป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้รับข่าวสารแสวงหาข่าวสารที่เคยเห็นแตกต่างกัน

2. การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารที่ต้องการเพื่อตอบสนองจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสารจึงช่วยให้ผู้รับสารได้เรียนรู้ว่าข่าวสารอย่างหนึ่งมีประโยชน์แตกต่างจากอีกอย่างหนึ่งด้วย จึงก่อให้เกิดพัฒนาการและปรับปรุงอุปนิสัย และรูปแบบการแสวงหาข่าวสาร

3. ภูมิหลังที่ต่างกัน เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มักจะสนใจสิ่งที่ตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน รวมทั้งสนใจความแตกต่างหรือการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่เป็นอยู่ขณะนั้นไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ

4. การศึกษาและสถานการณ์ทางสังคม เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ขึ้นในตัวบุคคลและเป็นตัวชี้พฤติกรรมการสื่อสารของผู้นั้น ทั้งพฤติกรรมในการเลือกรับสื่อและเลือกเนื้อหาของข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาจะมีส่วนช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการอ่านและกระหายที่จะเพิ่มพูนด้วยการแสวงหาความรู้ให้กว้างขึ้น

5. ความสามารถในการรับสาร ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจของคน จะมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการรับข่าวสารของบุคคล โดยสภาพร่างกายในที่นี้ หมายถึง สภาพร่างกายที่สมบูรณ์ ผู้รับสารที่มีอวัยวะของร่างกายครบถ้วน จะมีความสามารถในการเปิดรับสารได้ดีกว่าของอีกคนหนึ่งที่ไม่ครบถ้วน การเปลี่ยนแปลงทางอายุที่สูงขึ้น ระยะเวลาที่ได้รับการศึกษา รวมทั้งการเจริญเติบโตทางความคิดย่อมมีความสัมพันธ์ทั้งทางบวก และทางลบต่อแนวโน้มจิตใจ

6. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพของผู้รับสารแต่ละคนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และพฤติกรรมของผู้รับสารอีกต่อหนึ่ง ทำนองเดียวกับองค์ประกอบในเรื่องความสามารถของบุคคล มีหลักฐานทางการวิจัยที่แสดงว่าความนับถือตนเอง (Self Esteem) และความวิตกกังวล (Anxiety) ของบุคคลล้วนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับอิทธิพลทางสังคม กล่าวคือ ผู้ที่มีความวิตกกังวลหรือตื่นเต้นมักได้รับอิทธิพลทางสังคมง่าย และมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องค้นหาเพื่อที่จะได้หลีกเลี่ยงอิทธิพลจากสังคมนั่นเอง

7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสารแต่ละคน เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของสารหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายในข่าวสารของผู้รับ ถ้าผู้รับสารมีอารมณ์ปกติ มีความพร้อม มุ่งมั่น และมีสมาธิต่อข่าวนั้น สมรรถุ์ผลทางการสื่อสารจะมีมากกว่าผู้รับสารที่ไม่มีอารมณ์ร่วมกับข่าวนั้น นอกจากนี้จะเรายังสังเกตเห็นได้ว่า อารมณ์ของผู้รับสารนั้น สามารถพิจารณาได้นั้นความรู้สึกที่เกิดจากตัวผู้รับสารในขณะนั่นเอง และความรู้สึกหรือท่าที่มีอยู่ก่อนแล้วเกี่ยวกับข่าวนั้นด้วย

8. ทัศนคติ เป็นตัวแปรที่อยู่ระหว่างการรับและการตอบสนองต่อข่าวสารหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้รับที่มีต่อข่าวสารแต่ละประเภทที่พบ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นคุณสมบัติหรือท่าทีที่ผู้รับแต่ละคนมีอยู่ก่อนที่จะรับข่าวสารอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยปกติทัศนคติของผู้รับเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป การส่งข่าวสารหรือการ

โน้มน้าวในของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไป ในทำนองเดียวกันการตอบสนองของผู้รับจะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสาร มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องของการเปิดรับสารของแต่ละบุคคลและทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญโดยตรงกับการทำการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างมาก

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” ได้เลือกแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสาร มาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการสำหรับการอธิบายผลการศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับชมของผู้ชมรายการ “ข่าว 3 มิติ” ซึ่งจะช่วยให้เสริมความเข้าใจถึงเหตุผลที่ทำให้การเปิดรับชมแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการในด้านผู้ดำเนินรายการ ประเภทของรายการ เนื้อหาข่าวสาร และการนำเสนอรายการ

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

ทัศนคติ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการศึกษาด้านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะในเรื่องของพฤติกรรม的开รับข่าวสาร เพราะทัศนคติจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดท่าที หรือความแนวโน้มในการเปิดข่าวรับสาร ซึ่งได้มีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “ทัศนคติ” ไว้ดังนี้

สุชา จันทรโสม (2524, น. 75) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกหรือท่าทีนี้จะไปในทำนองที่พึงพอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์นั้น ๆ

Berkowitz (อ้างถึงใน พัทนี เที่ยจรรยา และคณะ, 2534, น. 77) ให้ความหมายของคำว่าทัศนคติ คือ การประเมินหรือปฏิกิริยาทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ดังนั้น ทัศนคติของบุคคลต่อวัตถุทางสังคม คือ ความรู้สึก “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” ต่อสิ่งนั้น

ทัศนคติ หมายถึง แนวโน้ม (Predispositions) อันเกิดจากการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อวัตถุ หรือระดับขั้นของวัตถุ ในลักษณะของความรู้สึก (Affective) ที่ชื่นชอบ หรือไม่ชื่นชอบ (Favorable or Unfavorable) อย่างสม่ำเสมอ ทัศนคติตามความหมายนี้คล้ายคลึงกับความแรก แต่มีความลึกกว่าในแง่ที่ว่าได้กล่าวถึงความพร้อมในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองที่แสดงออกมาเป็นการกระทำ (Allport, อ้างถึงใน ธนาพงษ์ จันทรชอน, 2546, น. 44)

Roger (1978, pp. 208-209, อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533, น. 122) ได้กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

Schiffman and Kamuk (1975, pp. 202-203, อ้างถึงใน ธนาพงษ์ จันทร์ชน, 2546, น. 45) ได้ให้นิยามของ ทัศนคติ หมายถึง ระบบที่เป็นผลรวมของความคิดความเข้าใจ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคลที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาชบวนการทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ ความคิด การเรียนรู้ อารมณ์ และการจูงใจ จากคำนิยามนี้สามารถกล่าวได้ว่า ทัศนคติจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognition) หรือข้อมูลที่เรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างประสบการณ์ตรงที่เรามีต่อวัตถุ กับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ความรู้ และการรับรู้ดังกล่าวจะก่อตัวกันขึ้นเป็นความเชื่อต่าง ๆ (Belief) เกี่ยวกับวัตถุ หรือสิ่งนั้น ด้วยเหตุนี้ทัศนคติที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงประกอบไปด้วยความเชื่อที่มีคุณสมบัติหลายประการซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรม ที่ให้ผลเฉพาะอย่าง

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) หรืออารมณ์ (Emotion) ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดในการประเมินค่าตามธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือ เป็นปฏิกิริยาทางความรู้สึกหรืออารมณ์โดยรวมที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือกล่าวได้เป็นความรู้สึกทั้งในแง่บวก หรือแง่ลบของผู้บริโภคที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันแสดงให้เห็นถึงระดับความชอบ หรือไม่ชอบว่ามีมากน้อยเพียงไร เนื่องจากประกอบด้านองค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) เป็นความรู้สึกรวม (Overall Feeling) ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติ ด้วยเหตุนี้นักวิชาการ และนักวิจัยด้านทัศนคติจึงจัดให้ความรู้สึกนี้อันเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากในการศึกษาทัศนคติ

3. องค์ประกอบด้านการกระทำ (Conation) หรือองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ความน่าจะเป็น หรือแนวโน้มที่บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนอง ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการทำงานขององค์ประกอบในด้านความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึก

จะเห็นได้ว่าทัศนคติของบุคคลที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะถูกกำหนดขึ้นจากความเชื่อที่ (Belief) มีต่อวัตถุว่ามีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ผสมกับความรู้สึก หรือการประเมินค่า (Attributes หรือ Evaluation) ของบุคคลที่มีต่อคุณลักษณะตามความเชื่อนั้น ความชอบ (Favorable) หรือไม่ชอบ (Unfavorable) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินค่า ซึ่งเป็นที่มาของทัศนคตินี้จะ

พัฒนาขึ้นมาจากปัจจัยต่าง ๆ ภายในตัวบุคคล (London & Bitta, อ้างถึงใน ดารา ที่ปะปาล, 2542, น. 217) ดังนี้

1. ความต้องการ (Need) เนื่องจากความต้องการของบุคคลนั้นไม่อยู่กับที่ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย แต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย วัตถุอย่างเดียวกันจะได้รับการประเมินต่างกัน ในแต่ละช่วงของชีวิต ขึ้นอยู่กับว่าวัตถุนั้น ๆ จะทำให้สนองตอบความต้องการความต้องการในแต่ละช่วงของชีวิตได้อย่างน่าพอใจหรือไม่ อย่างไร

2. แนวคิดเกี่ยวกับตัวเอง (Self-Concept) หมายถึง ผลรวมของความคิดและความรู้สึกทั้งหมดที่บุคคลมองตัวเองว่ามีลักษณะอย่างไร เคยเป็นอย่างไร และคาดหวังว่าจะเป็นอย่างไรในอนาคต และเมื่อบุคคลมีแนวความคิดเกี่ยวกับตนเองแล้ว ก็จะมีผลสะท้อนให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามไปด้วย ดังนั้นเมื่อบุคคลเผชิญกับวัตถุ บุคคลจะไม่รับรู้ความรู้สึกทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้และเลือกที่จะตีความไปตามความคิดของตน ดังนั้นการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุว่าตนเองมีความรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร หรือมีท่าทีอย่างไรต่อสิ่งเหล่านี้ จึงขึ้นอยู่กับแนวคิดเกี่ยวกับตนเองที่จะให้คุณค่า (Value) กับวัตถุนั้นอย่างไร

3. บุคลิกภาพ (Personality) บุคลิกภาพของบุคคลเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง คู่กับแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ที่มีอิทธิพลต่อการประเมินวัตถุ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเฉพาะตัวก้าวร้าว เฉื่อยชา เก็บตัว หรือเปิดเผย สิ่งดังกล่าวเหล่านี้มีผลกระทบต่อการประเมินค่าวัตถุ หรือความรู้สึก ที่ก่อตัวเป็นทัศนคติของบุคคลทั้งสิ้น

ทัศนคติและความรู้สึกที่บุคคลมีต่อวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ยังมีระดับความเข้มข้นของทัศนคติแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตามการแสดงออกมาของบุคคล (วิรัช ฤทธิธนสกุล, 2524, น. 200) ได้แก่

1. ทัศนคติในทางบวก (Position Attitude) เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาในทางด้านดีต่อบุคคลอื่น ๆ เรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องนั้น ๆ นับเป็นพื้นฐานที่ดีในการยอมรับความคิดเห็นหรือข้อมูล

2. ทัศนคติในทางลบ (Negative Attitude) เป็นทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้อื่น เรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ มักเกิดขึ้นกับความไม่พอใจ นำไปสู่การดวนสรุปตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แม้ยังไม่เข้าใจในเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้

3. ทัศนคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) บางครั้งบุคคลอาจไม่มีความคิดเห็นต่อบุคคลอื่น เรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ โดยสิ้นเชิง จนกลายเป็นความรู้สึกนิ่งเฉยต่อเรื่องนั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทศนคติเป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรับรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมได้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทศนคตินั้น

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาต้องการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการข่าว 3 มิติ โดยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับทศนคติมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการสำหรับการอภิปรายผลการศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นความคิดเห็นที่มีต่อรายการ เนื่องมาจากระดับความคิดเห็น จัดเป็นระดับการก่อตัวของความรู้สึกขั้นหนึ่งของมนุษย์ โดยระดับที่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด คือ ความรู้สึก ระดับต่อมา คือ ความคิดเห็น และระดับสุดท้าย คือ ทศนคติ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ใช้ค่านิยมและแนวความคิดทศนคติ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาในด้านความคิดเห็นที่มีต่อรายการข่าว 3 มิติ และการเปิดรับชมรายการข่าว 3 มิติ ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้น ทศนคติในการศึกษาครั้งนี้จึงหมายถึง ความคิดเห็นของผู้ชมรายการข่าว 3 มิติ ที่เกิดขึ้นจากการประเมินค่าคุณลักษณะของรายการข่าว 3 มิติ ในด้านผู้ดำเนินรายการ ประเภทของรายการ เนื้อหาข่าวสาร และการนำเสนอรายการ

แนวคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

ปรมะ สตะเวทิน (2546, น. 112-120) กล่าวว่า ผู้รับสารที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่าง ๆ ร่วมกันย่อมมีทศนคติและพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน ซึ่งลักษณะทางประชากรศาสตร์นั้น ได้แก่

1. อายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม โดยทั่วไปแล้วคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์และมองโลกในแง่ดี มากกว่าคนที่มีอายุมาก สาเหตุที่มีความแตกต่างกันเนื่องจากคนที่ต่างรุ่นต่างวัยมีประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน นอกจากความแตกต่างในด้านความคิดแล้ว อายุยังเป็นสิ่งกำหนดความแตกต่างในเรื่องความยากง่ายในการชักจูงใจ การวิจัยทางจิตวิทยาพบว่า เมื่อคนมีอายุมากขึ้นโอกาสที่จะเปลี่ยนใจหรือถูกชักจูงใจจะน้อยลง จึงทำให้มีทศนคติความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมแตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อมวลชนก็ต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะฟังรายการที่หนัก ๆ ไม่ค่อยฟังดนตรีสมัยใหม่

2. เพศ การวิจัยทางจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาท

และกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงจึงมีจิตใจอ่อนโยน ถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย ส่วนการวิจัยด้านการใช้เหตุผลและความการจดจำ พบว่าผู้ชายสามารถจดจำได้ดีกว่าผู้หญิง

3. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีวัฒนธรรมต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนคติ ค่านิยม เป้าหมายและพฤติกรรมแตกต่างกัน ผู้ที่มีรายได้สูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากและมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารหรือเรื่องราวหนัก ๆ เช่น อ่านหรือดูหรือฟังเรื่องการเมือง ปัญหาสังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. การศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกัน คนที่มีการศึกษาสูง จะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอโดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ในขณะที่คนมีการศึกษาต่ำมักจะใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ หากผู้มีการศึกษาสูงมีเวลาว่างพอก็จะใช้ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ แต่หากมีเวลาจำกัดก็มักจะแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อประเภทอื่น

สอดคล้องกับที่ พีระ จิโรสภณ (2540, น. 645) ได้กล่าวถึงตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจและสามารถคาดคะเนพฤติกรรมการรับสารของผู้รับสารได้ล่วงหน้า ได้แก่

1. เพศ งานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ชี้ว่า ผู้หญิงมักจะถูกโน้มน้าวใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย และมักเผยแพร่ความคิดเห็นที่ได้รับการจูงใจนั้นให้ผู้อื่นต่อไปอีกด้วย ผู้หญิงโดยทั่วไปมักมีลักษณะชอบความสวยงาม มีความนุ่มนวล และอารมณ์อ่อนไหว

2. อายุ โดยทั่วไปแล้วคนหนุ่มสาวมักมีความคิดเสรีนิยม ส่วนคนสูงอายุมักจะมีความคิดอนุรักษนิยมมากกว่าและชักจูงได้ยากกว่า กลุ่มคนอายุต่างกันมีความสนใจเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เด็กวัยรุ่นสนใจความสนุกสนาน คนวัยผู้ใหญ่สนใจสร้างฐานะ เป็นต้น

3. การศึกษา คนที่มีการศึกษาสูงโดยทั่วไปสนใจข่าวสารบ้านเมืองมากกว่าความบันเทิง

4. สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ จากอาชีพ รายได้ พื้นฐานครอบครัว และสถานะในสังคม เป็นต้น เช่นคนฐานะดี คนโสด คนในเมือง คนชนบท ข้าราชการ พ่อค้า ฯลฯ แต่ละคนมีวิถีชีวิตแตกต่างกัน มองโลกไม่เหมือนกัน ผู้ส่งสารจำเป็นต้องวิเคราะห์และศึกษาธรรมชาติของผู้รับสารแต่ละกลุ่มให้เข้าใจ เพื่อช่วยให้การสื่อสารราบรื่นและสัมฤทธิ์ผล

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์มาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการ

สำหรับการอภิปรายผลการศึกษาที่เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมรายการข่าว 3 มิติ ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้ความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ส่งผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการของผู้ชมรายการข่าว 3 มิติ ในด้านความถี่ในการรับชมรายการ ระยะเวลาในการรับชมรายการ และประสบการณ์ในการรับชม

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและข่าวโทรทัศน์

สถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นแหล่งข่าวสารที่น่าเสนอเนื้อหาความบันเทิง และสารประโยชน์ให้กับประชาชน การนำเสนอข่าวทางสถานีโทรทัศน์นั้นสามารถที่จะทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว ได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงในเวลาเดียวกัน โทรทัศน์จึงนับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าว (ดวงทิพย์ วรพันธ์, 2532, น. 23)

สิริทิพย์ ชันสุวรรณ (2545, น. 20) ได้วิเคราะห์เหตุผลที่ยังไม่มีความหมายของ “ข่าว” ที่เป็นสูตรสำเร็จอาจเนื่องมาจาก “ข่าว” เป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะไม่มีตัวตน (abstract concept) สามารถเปลี่ยนรูปร่างไปได้ตามแต่ประสบการณ์และความสนใจของมนุษย์ ซึ่งสาธารณชนผู้รับข่าวแต่ละคนนั้นให้ความสนใจในเรื่องราวอุบัติเหตุแต่ละเรื่องไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน

สุรสิทธิ์ วิทยาวิรัฐ (2545, น. 20) ได้รวบรวมความหมายและคำนิยามของ “ข่าว” จากทัศนะของนักสื่อสารมวลชนต่างประเทศ ไว้ดังนี้

ชาร์ล เอ. ดาน่า (Charles A. Dana) เจ้าของหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก ซัน (New York Sun) ได้ให้ความหมายของ “ข่าว” ไว้ในช่วง ค.ศ. 1869-1897 ว่า “ข่าว หมายถึง เรื่องราวบางอย่างที่มีความสนใจต่อคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งเขาไม่เคยได้ทราบมาก่อน”

จอห์น บี. โบการ์ด (John B. Bogard) หนึ่งในบรรณาธิการของชาร์ล เอ. ดาน่า ได้ให้ความหมายของคำว่า ข่าว ที่มีผู้นำมากล่าวถึงมากที่สุดในเวลาต่อมา คือ “เมื่อสุนัขกัดคนไม่เป็นข่าว เพราะเป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ แต่เมื่อคนกัดสุนัข นั่นคือข่าว”

สแตนเลย์ วอล์คเกอร์ (Stanley Walker) บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดอะ นิวยอร์ก เฮรัลด์ ตรีบูน (The New York Herald Tribune) กล่าวว่า “ข่าวคือ 3 W's ได้แก่ Woman, Wampum และ Wrongdoing” ซึ่งหมายถึง สามเรื่องราวที่มักเกี่ยวข้อง คือ เรื่องราวกับเช็กส์ เงิน และอาชญากรรม

พิศิษฐ์ ขวาลาวัช (2546, น. 28) ได้สันนิษฐานกันว่า “News” มาจากภาษาลาติน “News” ซึ่งรากศัพท์หมายถึง “New Things” ของใหม่ และต่อมาเลื่อนเป็น “New tidings” (ข่าว)

พิศิษฐ์ ขวาลาวัช ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของข่าว (Quality of News) ที่ดีต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy)
2. ความสมดุล และเป็นธรรม (Balance and Fairness)
3. ความเป็นภาววิสัย (Objectivity)
4. สั้น เข้าใจง่ายและชัดเจน (Concise and Clear)

ในแต่ละวัน มีข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ในการประเมินว่าข่าวแต่ละข่าวนั้นมีคุณค่ามากเพียงใด เหมาะสมที่จะคัดเลือกมานำเสนอต่อสาธารณชนหรือไม่สามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ความสอดคล้องสมัย (Timeliness) ของเรื่องที่เกิดขึ้นในวันนั้น
2. ความน่าสนใจ (Interests) เรื่องที่เกิดขึ้นมีความน่าสนใจเพียงใด
3. ความสำคัญ (Significance) และมีความสำคัญต่อสังคม หรือต่อผู้อ่านผู้ฟังหรือผู้ดูอย่างไรก็ตาม สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2545, น. 20) ได้อธิบายถึงในเรื่องของข่าวยังมีข้อที่

ควรคำนึงอีกหลายประการที่นักวิชาการและนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้ยกขึ้นมาเป็นข้อสังเกต

1. เรื่องปกติวิสัยของมนุษย์หรือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ คนมักไม่สนใจ ไม่เป็นข่าว แต่เรื่องผิดปกติหรือผิดปกติวิสัยตามสภาพที่เป็นจริงของมนุษย์ในสังคม แม้กระทั่งความผิดปกติจากธรรมชาติ คนมักให้ความสนใจ เหตุนี้อาจทำให้ “ข่าวดีไม่เป็นข่าว แต่ข่าวร้ายกลับเป็นข่าวได้ดี” (Bad news is a good news)

2. ข่าวอาจมีความสำคัญเต็มไปด้วยคุณค่าทางข่าวของสังคมหนึ่ง แต่อาจไม่ได้รับหยิบยกขึ้นมารายงานข่าวในสื่อของอีกสังคมหนึ่งเลยก็ได้ (News is different thinks to different people)

3. สิ่งที่เป็นข่าวที่มีคุณค่าสูงที่สุดในวันนี้ อาจไม่เป็นข่าวในวันพรุ่งนี้ก็ได้

4. เหตุการณ์หนึ่งอาจเป็นข่าวใหญ่ของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง แต่เหตุการณ์เดียวกันอาจไม่ปรากฏเป็นข่าวของหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งในสังคมเดียวกันได้ เพราะอาจขึ้นอยู่กับนโยบายการนำเสนอข่าว กลุ่มผู้อ่าน และประเภทของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับซึ่งย่อมมีความแตกต่างกัน

5. สิ่งสำคัญที่สุดของข่าวควรประกอบด้วยทั้งความน่าสนใจ และความสำคัญในขณะที่เป็นจริง ข่าวที่น่าสนใจอาจไม่มีความสำคัญเลย และข่าวที่สำคัญมักไม่น่าสนใจ หนังสือพิมพ์ทั่วไปจึงต้องพยายามผสมผสาน 2 สิ่งนี้เข้าด้วยกันในการเสนอข่าวเสมอ

6. ข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นรายงานของเหตุการณ์ปัจจุบันเท่านั้น เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้วอาจจะเป็นข่าวได้รับการรายงานเผยแพร่ใหม่ ขณะเดียวกันเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดแต่คาดว่าจะเกิดขึ้นก็ไม่อาจเป็นข่าวได้

เหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจและได้รับพิจารณาคัดเลือกให้เป็นข่าวเด่นประจำวันและข่าวที่มีความสำคัญเป็นอันดับรอง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ สามารถอธิบายองค์ประกอบของข่าว ได้ดังนี้ (พิศิษฐ์ ขวาลาวัช, 2546, น. 33-42)

1. ความรวดเร็ว (Immediacy) หัวใจสำคัญของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวขึ้นอยู่กับ “การเสนอข่าวให้เร็วที่สุด” เพื่อแข่งกับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระยะเวลา 2-3 ชั่วโมง หรือรายงานข่าวในวินาทีนั้นทันทีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น
2. ความใกล้ชิด (Proximity of Nearness) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับผู้อ่านทั้งทางร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ผู้อ่านย่อมสนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวก่อนเป็นสำคัญ
3. ความสำคัญหรือความเด่น (Prominence) การเสนอข่าวอาจให้ความสำคัญหรือความเด่นของบุคคลหรือสถานการณ์ที่เกิดเหตุการณ์
4. ผลกระทบกระเทือน (Consequence) มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายหรือการสูญเสียไม่ว่าเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของสังคม ประเทศชาติ หรือต่อการดำรงชีพของประชาชน หรือแม้กระทั่งชีวิตส่วนตัว
5. ความลึกลับซ่อนเงื่อน (Mystery) เหตุการณ์ที่มีลักษณะปิดบังหรือซ่อนเงื่อนน่าสงสัยของข้อเท็จจริงหรือปิดบังข้อสำคัญ ซึ่งความน่าสนใจของเรื่องราว ขึ้นอยู่กับความลึกลับซ่อนเงื่อนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมหรือไม่ อะไรคือสิ่งที่ยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์นั้น ความเสียหายมีหรือไม่ ปมปัญหาหรือความลึกลับซ่อนเงื่อนอยู่ที่ไหน สื่อมวลชนต้องหาคำตอบทันทีเพื่อเปิดเผยเรื่องให้กระจ่าง
6. ความผิดปกติ (Unusual) เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่มีความผิดปกติ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความแปลกใจหรือแปลกประหลาด
7. ความขัดแย้ง (Conflict) ความขัดแย้งเพราะความคิดหรือผลประโยชน์หรือความเชื่อเป็นเรื่องราวของมนุษยชาติ ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชาติ ระดับโลก บางครั้งอาจสร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเมือง ปัญหาสังคม
8. องค์ประกอบทางเพศ (Sex) คนเรามีความสนใจเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น เช่น ข่าวการหย่าร้าง การข่มขืน
9. อารมณ์ (Emotion) ยิ่งจุดสะเทือนใจหรืออารมณ์ขยายวงกว้างออกไปเท่าใด ย่อมก่อให้เกิดความน่าสนใจเท่านั้น เช่น ทหารเสียชีวิตในสงคราม
10. ความก้าวหน้า (Progress) เปิดเผยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ

ข่าวโทรทัศน์

กาญจนา แก้วเทพ (2543, น. 257) ให้รายการข่าวโทรทัศน์นั้น จัดอยู่ในประเภทของ Journalistic Program อันประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ ๆ คือ ต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงมีพยานหลักฐานยืนยัน มีวิธีนำเสนอที่มุ่งให้สารสนเทศ (information)

ดวงทิพย์ วรพันธุ์ (2525) ได้ให้คำนิยามของ “ข่าวโทรทัศน์” ว่าหมายถึง “ข่าวสาร (information) ที่เกิดขึ้นจริง ใหม่ น่าสนใจและมีผลกระทบต่อสาธารณชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์สามารถสื่อสาร รายงานข่าว ถ่ายภาพและภาพยนตร์ บันทึกภาพได้ เพื่อจัดทำรายการข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา และการวิเคราะห์ข่าว ซึ่งอาจจะออกอากาศในรูปแบบภาพยนตร์ ภาพ การอ่านข่าว หรือการอ่านข่าวประกอบภาพ หรือภาพ”

นอกเหนือไปจากการรายงานข่าวข้อเท็จจริงประจำวันแล้ว ในปัจจุบันประชาชนยังต้องการให้สื่อมวลชนทำหน้าที่อธิบาย เสนอความคิด ให้ภูมิหลังของเหตุการณ์ที่เป็นข่าวและวิเคราะห์ข่าว ซึ่งสามารถนำเสนอได้ในรูปแบบของข่าวประกอบ โดยอรนุช เลิศจรยารักษ์ (2528, น. 9) ได้สรุปคำจำกัดความของรายการข่าวประกอบประเภทต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. รายการเบื้องหลังข่าว (News Background Program) เป็นรายการที่เสนอข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากข่าว ให้รายละเอียดของเหตุการณ์ที่เป็นข่าว โดยที่ผู้จัดไม่สอดแทรกความคิดเห็นของตนเองลงไปในการรายงาน รายการนี้ มุ่งหวังให้ผู้ชมเกิดความคิดขึ้นเองโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่จัดเสนอ เช่นเดียวกับรายการข่าวเจาะ (News-In-Dept Program) ก็เป็นการนำเสนอปัญหาสำคัญของเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นข่าว มาอธิบายแจกแจงรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แอบแฝงอยู่ให้กระจ่าง

2. รายการวิจารณ์ข่าว (News Commentary Program) เป็นการเสนอภูมิหลังของข่าวสาร และเสนอข้อคิดเห็นเพื่อช่วยให้ผู้ชมสามารถตีความหมายในส่วนสำคัญของข่าวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้วิจารณ์ข่าวจะต้องพยายามโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความคิดเห็นคล้ายตามผู้วิจารณ์ด้วย

3. รายการวิเคราะห์ข่าว (News Analysis) เป็นรายการซึ่งบรรยายรายละเอียดถึงภูมิหลังของเหตุการณ์ที่เป็นข่าวพร้อมกับอธิบายแสดงถึงเงื่อนงำอันซับซ้อน สาเหตุซึ่งทำให้ปัญหาต่าง ๆ ขยายตัว โดยแจกแจงอย่างละเอียดถี่ถ้วน แสดงข้อคิดเห็นตนเองหรืออ้างผู้เชี่ยวชาญก็ได้ และทำนายเหตุการณ์หรือพิจารณาถึงความเป็นไปได้ว่า เหตุการณ์นั้นจะคลี่คลายหรือผันแปรไปทางใด รายการแปลความหมายข่าว (Interpretative News หรือ News Interpretative) ก็มีความหมายใกล้เคียงกับรายการวิเคราะห์ข่าว นั่นคือเป็นรายการอธิบายให้รายละเอียดเบื้องหลังเหตุการณ์ที่

เป็นข่าว วิเคราะห์เหตุการณ์ข่าว ตลอดจนเสนอแนะข้อคิดเห็น ทางเลือกและเสนอข้อแก้ไขในเหตุการณ์ที่เป็นข่าวนั้น พร้อมกับจูงใจผู้ชมให้โน้มน้าวไปทางใดทางหนึ่ง

4. รายการเสนอบันทึกเรื่องราวหรือสารคดีเชิงข่าว (Documentary News) เป็นรายการซึ่งเสนอบันทึกเรื่องราวรายละเอียดของเหตุการณ์สำคัญ ๆ เหตุการณ์ที่เป็นข่าว ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รายการนี้ให้การศึกษา และเรื่องราวข้อเท็จจริงแก่ผู้ชม ในขณะเดียวกันก็มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมด้วย

ลักษณะและองค์ประกอบของรายการข่าวโทรทัศน์

กิตติ สิงหาปัด (2548) กล่าวว่า เมื่อรายการข่าวโทรทัศน์ได้เข้ามาสู่ยุคของการเป็นอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่มีการเสนอข่าวทางโทรทัศน์มีลักษณะเป็น “รายการ” ก็หมายความว่าสถานีต่าง ๆ ขยายเวลาการนำเสนอข่าวมากขึ้นมีการใช้ศาสตร์และศิลป์ของการผลิตรายการโทรทัศน์มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ

รายการข่าวมีองค์ประกอบหลักที่สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท แบ่งได้ดังต่อไปนี้
องค์ประกอบของรายการข่าวโทรทัศน์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ องค์ประกอบของรายการข่าวในทางกายภาพ และองค์ประกอบของรายการข่าวในทางสร้างสรรค์

1. องค์ประกอบของรายการข่าวในทางกายภาพ

1.1 ไตเติล (titles) ข่าว ซึ่งอาจจะเป็นคอมพิวเตอร์กราฟิกล้วน ๆ หรือประกอบด้วยภาพข่าวด้วยก็มี และมีดนตรีประกอบ

1.2 หัวข้อข่าวเด่น ๆ นำรายการให้คนติดตาม

1.3 ผู้ประกาศข่าวอาจจะคนเดียวหรือหลายคน นั่งอยู่ในสตูดิโอที่ส่วนใหญ่ทันสมัยด้วยฉากและการจัดแสงที่สวยงาม

1.4 เวลารายการเริ่มดำเนินไปเราจะเห็นทั้งผู้ประกาศอ่านข่าวเอง หรือพูดส่งเข้าเทปการรายงานของผู้สื่อข่าวอีกคนหนึ่ง หรือบางทีก็มีรายการสด ๆ มาจากที่เกิดเหตุทั้งผ่านรถยนต์ทอดสดหรือทางโทรศัพท์

1.5 ผู้ประกาศสัมภาษณ์แหล่งข่าวสด ๆ ทั้งที่สถานีหรือที่เกิดเหตุ

1.6 ข่าวบางข่าวนำมาใช้ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (animation) ประกอบให้ผู้ชมเข้าใจง่าย

1.7 ข่าวบางช่วงของรายการมีข่าวลักษณะพิเศษเฉพาะเรื่อง มีชื่อช่วง (interlude) นำเข้าเนื้อข่าว

1.8 มีช่วงพักเพื่อการโฆษณาสินค้า โดยก่อนและหลังโฆษณา ก็จะมี interlude คั่นก็มี

1.9 ชาวที่เราได้ชมก็จะมีทั้งชาวหนัก ๆ ที่เน้นเนื้อหาสาระและชาวเบา ๆ ดูแล้วเรียกเสียงหัวเราะได้ มีทั้งชาวที่เกิดในประเทศ ต่างประเทศ รวมทั้งผลการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ

1.10 ถ้าเป็นรายการข่าวประจำวันส่วนใหญ่จะออกอากาศเป็นรายการสด

2. องค์ประกอบของรายการข่าวในทางารสร้างสรรค์ สามารถจัดหมวดหมู่จากผลงานการสร้างของผู้ควบคุมการผลิตข่าวได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

2.1 ส่วนเนื้อหารายการ หมายถึง ข่าวประเภทต่าง ๆ

2.2 ส่วนผู้นำเสนอ ได้แก่ ผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าว รวมทั้งวิธีการที่พวกเขาเหล่านั้นนำเสนอข่าว เช่น น้ำเสียง บุคลิก เป็นต้น

2.3 ศิลปะการผลิตรายการ (Production design) ได้แก่ ภาพลักษณ์รายการ (looks & feels) ฉาก (sets & props) รวมทั้งเสื้อผ้า กราฟิกต่าง ๆ เป็นต้น

2.4 วิธีการนำเสนอ (Presentation) การเลือกผู้ประกาศ การจัดเรียงลำดับของเนื้อหา การตัดสินใจจะรายงานสด หรือเป็นเทป เป็นต้น

ทั้งนี้ รายการแต่ละรายการก็จะมีวิธีการสร้างสรรค์ในแต่ละส่วนประกอบแตกต่างกันออกไป

หลักทั่วไปในการสร้างสรรค์รายการข่าวโทรทัศน์

การสร้างสรรค์รายการประเภทข่าว จะไม่เหมือนการสร้างสรรค์รายการประเภทอื่น ๆ ที่พยายามจะสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ที่ไม่เหมือนใครออกมา ในประวัติศาสตร์วงการข่าวโทรทัศน์ จะเห็นว่ารูปแบบรายการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็แทบจะอยู่นิ่งมานานพอสมควรแล้ว ทั้งนี้เหตุผลส่วนหนึ่งเป็นเพราะรายการข่าวเป็นรายการนำเสนอความจริงให้คนเชื่อถือ การพลิกแพลงการนำเสนอบางลักษณะที่รายการบันเทิงทำอยู่นั้นจึงใช้ไม่ได้กับรายการข่าว ดังนั้นงานหลักหรือหน้าที่หลักของผู้ที่ต้องรับผิดชอบสร้างสรรค์ข่าวโทรทัศน์จึงอยู่ที่การวางแผนการผลิต หรือการสร้างสรรค์เนื้อหารายการ (Contents) เป็นหลัก

จากองค์ประกอบของรายการข่าวทั้ง 4 ด้าน คือ ส่วนเนื้อหารายการ ส่วนผู้นำเสนอ ศิลปะการผลิตรายการ (production design) และวิธีการนำเสนอ (presentation) ส่วนประกอบที่ถือเป็นหัวใจของรายการ ก็คือส่วนที่เป็น “เนื้อหารายการ” นั่นคือ “เนื้อหาข่าว” นั่นหมายความว่า ถ้าได้ข่าวที่ดีมาแล้วการนำเสนอต่อมาก็มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จกว่าครึ่ง

การได้มาของเนื้อหาการข่าวโทรทัศน์ที่ดี หรือข่าวที่ดีนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องเชื่อมโยงและบูรณาการกันหลายฝ่าย เนื่องจากการผลิตข่าวจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญและวิชาชีพของคนหลายฝ่ายทั้งผู้สื่อข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้ควบคุมการผลิต (producer) ส่วนของการผลิตทั้งการถ่ายภาพ การตัดต่อ เป็นต้น ที่สำคัญก็คือกระบวนการคิดวางแผนเพื่อให้ข่าวที่ดีเป็นที่สนใจของผู้ชม

เหนือสิ่งอื่นใด รายการข่าวโทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จรายการใดรายการหนึ่งจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นข่าวที่ดีตามหลักวารสารศาสตร์พื้นฐาน นอกจากนั้นรายการข่าวโทรทัศน์ที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุดต้องเป็นรายการที่ผู้ชมให้ความเชื่อถือสูงที่สุดด้วยเช่นกัน

ความรู้สึกเชื่อถือของผู้ชมที่มีต่อรายการข่าวโทรทัศน์รายการใดรายการหนึ่งไม่ได้มาเพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากผลงานที่ผ่านการพิสูจน์มายาวนาน จากสถานีที่เป็นเจ้าของ รวมทั้งกลุ่มผู้ผลิตรายการ

การสร้างสรรค์รายการข่าวโทรทัศน์ที่ดี ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ด้านด้วยกัน คือ เชิงคุณภาพของรายการข่าว สัดส่วนเนื้อหาของรายการข่าว จุดแข็งของข่าวโทรทัศน์ รวมทั้งหลักการคัดเลือกและผลิตข่าว

1. องค์ประกอบในเชิงคุณภาพของรายการข่าว

ข่าวที่จะเป็นวัตถุดิบพื้นฐานชั้นดีให้รายการข่าวโทรทัศน์รายการใดรายการหนึ่ง จำเป็นต้องมีองค์ประกอบในเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญรวม 16 ประการ ได้แก่

1.1 ความถูกต้อง (Accuracy) เหตุการณ์ที่เรื่องราวที่รายงานจะต้องถูกต้องครบถ้วนเหตุผลที่สำคัญอย่างหนึ่งก็เพื่อให้กระทบต่อบุคคลอื่นและป้องกันการฟ้องร้องด้วย

1.2 ความสมดุลและความเป็นธรรม (Balance & fairness) ในกรณีที่ต้องเสนอข่าวที่เป็นความขัดแย้งหรือเป็นการกล่าวหาควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสชี้แจง สำหรับโทรทัศน์แล้วก็คือการให้เวลาเท่า ๆ กัน หรือในเวลาใกล้เคียงกันที่สุด วิธีวัดอย่างหนึ่งที่เราเสนอข่าวได้สมดุลและเป็นธรรมก็คือ ทั้งสองฝ่ายต่างกล่าวหาเราว่าเสนอข่าวเข้าข้างอีกฝ่าย

1.3 ความเที่ยงตรงปราศจากอคติ (Objectivity) การรายงานข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาปราศจากอคติหรือผลประโยชน์ส่วนตัว

1.4 ความแม่นยำ ชัดเจน (Conciseness, Clearness) ไม่เยิ่นเย้อ กำกวม

1.5 ทันเหตุการณ์ (Recentness) ข่าวจำนวนมากการเสนอเข้าไปแม้เพียงนิดเดียวก็อาจจะทำให้คุณค่าลดลงไปมาก

องค์ประกอบพื้นฐานเหล่านี้คือ สิ่งที่คุณต้องการข่าวต้องยึดถือเป็นแนวทางในการนำเสนอข่าวคล้าย ๆ กันไม่ว่าจะเป็นรายการข่าวประเภทใดก็ตาม นอกจากนี้ยังคัดเลือกหรือตัดสินคุณค่าข่าว (news judgment) ยังประกอบด้วยหลักการทั่วไปดังนี้

1.6 ความรวดเร็ว (Immediacy) ข่าวโทรทัศน์นั้นถือความเร็วเป็นหัวใจสำคัญ สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ มักจะวัดการแพ้ชนะกันที่ใครจะเสนอข่าวเดียวกันได้เร็วกว่า

1.7 ความโดดเด่น (Prominence) ข่าวโทรทัศน์เวลาไม่มาก และมีราคาแพง ข่าวที่ถูกเลือกต้องโดดเด่นทั้งตัวเหตุการณ์และแหล่งข่าว โดยเฉพาะแหล่งข่าวทุกสถานีต้องพยายามแย่งกันให้ได้สัมภาษณ์แหล่งข่าวสำคัญผู้นั้นให้ได้ก่อนคนอื่น หรือได้สัมภาษณ์แต่เพียงผู้เดียว (exclusive)

1.8 ความใกล้ชิด (Proximity) รายการต่าง ๆ ในสถานีโทรทัศน์จะแข่งขันกันเองและผู้ชมมีทางเลือกที่จะชม เพราะฉะนั้นจึงต้องเลือกข่าวที่น่าสนใจและใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับผู้ชม (audience)

1.9 ผลกระทบ (Consequence) ถือเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งเพราะข่าวที่มีผลกระทบสะท้อนในวงกว้างและรุนแรงจะเป็นที่สนใจใคร่รู้ของผู้ชม และเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยทั่วไปที่จะต้องรายงานให้สาธารณะได้รับทราบ

1.10 ความมีเงื่อนงำหรือลึกลับ (Suspense or mystery) ข่าวโทรทัศน์ถ้าดูให้ดีก็คือภาพยนตร์ขนาดสั้นนั่นเอง ข่าวที่มีเงื่อนงำจึงมีลักษณะคล้ายกับพลอตเรื่องภาพยนตร์ที่ผู้ชมจะติดตามดูเพื่อที่จะพบคำเฉลยในตอนท้ายว่าข่าว

1.11 ความขัดแย้ง (Conflict) ไม่ใช่ทุกความขัดแย้งจะเป็นข่าวที่ดี แต่จะเป็นความขัดแย้งในเรื่องสาธารณะหรือจะส่งผลกระทบต่อคนหมู่มาก และหลายครั้งความขัดแย้งจะนำไปสู่ความรุนแรงได้

1.12 ความสะเทือนอารมณ์ (Emotion) ในที่นี้หมายถึง ทุกอารมณ์ทั้งโศกเศร้า ตลกขบขัน ปลายปล้ำ ข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอย่างมากกับข่าวที่สร้างอารมณ์ ทั้งนี้ด้วยธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์จะสามารถทำให้เกิดอารมณ์ร่วมได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ จะเห็นว่าข่าวประเภทอาชญากรรม อุบัติเหตุ ขาวบันเทิง หรือข่าวกีฬา จะเป็นข่าวที่มีผู้ชมจำนวนมาก

1.13 ความผิดปกติ หรือแปลกประหลาด (Unusualness or Oddity) คนทั่วไปมักมีแนวโน้มที่จะสนใจเรื่องแปลก ๆ อยู่แล้ว การเสนอข่าวลักษณะนี้บางครั้งจะเป็นการแข่งขันกันอยู่ในที่ความสามารถในการหาข่าวแปลก ๆ มาได้เพียงช่องเดียว

1.14 เรื่องทางเพศ (Sex) เรื่องทางเพศเป็นประเด็นที่ขายได้ตลอดกาลแต่มีข้อควรระวังที่จะเสนอข่าวในลักษณะที่ยั่วยุ หรือเร้าอารมณ์

1.15 ความก้าวหน้า (Progress) เป็นข่าวเชิงบวกที่เป็นประโยชน์กับผู้ชม ไม่ว่าจะ
จะเป็นความก้าวหน้าในนโยบายหรือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ

1.16 ความเปลี่ยนแปลง (Change) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลกระทบ
ไม่ว่าจะบวกหรือลบต่อผู้ชมหรือต่อสภาพแวดล้อม

2. สัดส่วนเนื้อหาของรายการข่าว

จากการศึกษาของเฮอเบิร์ต เจ. แกนส์ (Herbert J. Gans) ในรายการข่าว primetime ที่
ได้รับความนิยมสูงสุดของอเมริกา คือ CBS Evening News และ NBC Nightly News พบว่า
เนื้อหาในรายการข่าวจะประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ เป็นสัดส่วนดังนี้

- ความขัดแย้งในหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองหรือกับสาธารณะ 17%
- การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของภาครัฐ/การเฉลิมฉลองต่าง ๆ 12%
- การรณรงค์ต่าง ๆ ของภาครัฐและการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล 6%
- การประท้วงต่าง ๆ ทั้งรุนแรงและสันติ 10%
- อาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การสืบสวนสอบสวน 28%
- ภัยพิบัติต่าง ๆ 14%
- นวัตกรรม/ประเพณี 8%
- พิธีกรรมต่าง ๆ (ตาย เกิด แต่งงาน) 4%
- กิจกรรมแปลก ๆ ประหลาด 2%

จะเห็นได้ว่าเรื่องที่เป็นที่สนใจของชาวโทรทัศน์ส่วนใหญ่นั้นเป็นข่าวที่มีลักษณะ
สร้างอารมณ์กับผู้ชมคือ ข่าวอาชญากรรม ข่าวความขัดแย้ง รวมทั้งข่าวภัยพิบัติต่าง ๆ

เหตุผลที่การนำเสนอข่าวในลักษณะที่กล่าวมาแล้วนี้ ถูกเลือกมากที่สุดจาก
เจ้าของรายการโทรทัศน์ส่วนหนึ่งเป็นเพราะจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบของโทรทัศน์ที่ทำการนำเสนอ
ข่าวบางลักษณะได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง หรือหนังสือพิมพ์

3. จุดแข็งของชาวโทรทัศน์

คุณลักษณะของสื่อโทรทัศน์ทำให้ชาวโทรทัศน์มีจุดแข็งที่แตกต่างจากชาวที่มีการ
นำเสนอผ่านสื่อประเภทอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 รวดเร็ว เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่แทบจะทำให้ข้อจำกัดเดิม ๆ ของการ
รายงานข่าวโทรทัศน์หมดไปเร็วที่สุดของการเสนอข่าวก็คือ การรายงานสดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น
ได้ทันที เมื่อเกิดแผ่นดินไหว การจับตัวประกัน ชาวโทรทัศน์ที่รายงานสดจึงสามารถตั้งผู้ชมได้

3.2 ดึงดูดความสนใจ ชาวโทรทัศน์สามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ การนำเสนอ
ได้ครบทั้ง ภาพจริง แสง สี เสียง

3.3 เข้าถึงประชาชนได้มาก เนื่องจากปัจจุบันนี้จำนวนประชากรที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก

3.4 เป็นสื่อที่นำเหตุการณ์จริงมาให้ผู้ชมได้ดูถึงบ้าน เสมือนผู้ชมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย

3.5 สามารถพลิกแพลงวิธีการนำเสนอได้หลากหลายกว่าสื่ออื่น ทั้งรายงานสด การบันทึกเทป การทำเป็นรายการลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลาย

4. หลักการคัดเลือกและผลิตข่าว

จากจุดแข็งดังกล่าวข้างต้นของรายการข่าวโทรทัศน์ ส่งผลต่อการคัดเลือกข่าว การผลิตข่าวและบรรณาธิการข่าวหรือผู้ควบคุมการผลิตข่าว ประเด็นที่จะนำมาเป็นข่าวโทรทัศน์เพื่อนำเสนอ โดยหลักการคัดเลือกและผลิตข่าวควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 ตัวละครที่เด่น นั่นคือแหล่งข่าวที่มีความสำคัญยิ่ง ที่ชัดเจนที่สุดก็คือข่าวของพวกคนดัง (celebrities) หรือถ้าไม่ดังก็ต้องเป็นประเภทรูแล้วเรียกน้ำตาจากผู้ชมได้

4.2 มีโลเกชั่น หรือสถานที่ถ่ายทำที่ดี หมายความว่าข่าวโทรทัศน์จะโดดเด่นเป็นพิเศษกับข่าวเหตุการณ์ทั้งหลายที่มีความเคลื่อนไหว ข่าวพวกแนวคิด หรือสัมมนาจึงไม่ค่อยได้รับความสนใจจากโทรทัศน์

4.3 มีเหตุการณ์ที่ดูลึกลับซับซ้อน ข่าวที่ใช้วิธีการซ่อนกล้องแอบถ่ายการทุจริตคอร์รัปชันก็จะได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ชมเสมอ

หลักการและขั้นตอนการสร้างสรรครายการข่าวโทรทัศน์

การให้ได้มาซึ่งข่าวที่ดี เป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของรายการข่าว (news programme หรือ newscast) ส่วนการสร้างสรรครายการข่าวโทรทัศน์มีหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ บุคคลในกระบวนการสร้างสรรครายการข่าวโทรทัศน์ และขั้นตอนการสร้างสรรครายการข่าวโทรทัศน์

1. บุคคลในกระบวนการสร้างสรรครายการข่าวโทรทัศน์

1.1 ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว (News Director) คือ คนที่สำคัญที่สุดของฝ่ายข่าว กำหนดทิศทาง วางนโยบายของฝ่ายข่าวทั้งหมด โดยเฉพาะในสถานที่รายการข่าวเป็น “หัวใจ” ของสถานี

1.2 ผู้อำนวยการผลิตรายการ (Executive Producer) เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบรวมทั้งหมดของรายการวางภาพลักษณ์ของรายการ (Looks & Feels) คัดเลือกผู้ประกาศ เป็นต้นในตลาดที่มีการแข่งขันสูงมาก ๆ ผู้อำนวยการผลิตรายการ เป็นบุคคลที่ทำงานภายใต้ความกดดัน

อย่างมาก ถ้าความนิยมของรายการ (rating) ตกผู้ที่ต้องรับผิดชอบคนแรกก็คือ ผู้อำนวยการผลิตนั่นเอง ในบางสถานีที่รายการข่าวเป็น “หัวใจ” ของสถานี ผู้อำนวยการข่าวจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการผลิตรายการไปด้วย

1.3 ผู้ควบคุมการผลิตรายการ (Producer/Line Producer) เป็นผู้ควบคุมรายการวันต่อวันที่แท้จริง มีหน้าที่วางแผนว่าจะนำเสนอข่าวอย่างไร มีเรื่องอะไรบ้าง สร้างมุมข่าวที่ต่างจากคนอื่น และแจกประเด็นให้นักข่าวไปทำ ผู้ควบคุมการผลิตรายการต้องทำงานใกล้ชิดกับบรรณาธิการที่ควบคุมการมอบหมายงานนักข่าว (assignment editor) โดยมีบรรณาธิการข่าวและนักข่าวร่วมให้ความคิดเห็น ในสถานีใหญ่ ๆ หรือรายการสำคัญ ๆ ผู้ควบคุมการผลิตรายการอาจจะมีผู้ช่วยรองลงไปเรียกว่า assistant หรือ associate producer รวมทั้งอาจจะมีผู้ควบคุมการผลิตภาคสนาม (field produce) ออกไปทำหน้าที่ร่วมกับผู้สื่อข่าวในพื้นที่ด้วย

สำหรับวงการโทรทัศน์ไทยคำว่าผู้ควบคุมการผลิตรายการ (Producer) มักใช้กับรายการที่ไม่ใช่ข่าวเป็นหลัก ส่วนรายการข่าวมักเรียกคนที่ทำงานหน้าที่กำหนดทิศทางรายการว่าบรรณาธิการส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ที่เรียกกันว่า producer นั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็น associate producer ในความหมายของประเทศทางตะวันตก และหน้าที่ความรับผิดชอบมักอยู่ในส่วนของการผลิตรายการมากกว่าจะอยู่ฝ่ายวางแผนการผลิตรายการ

2. ขั้นตอนการสร้างสรรค์รายการข่าวโทรทัศน์ การสร้างสรรค์รายการข่าวโทรทัศน์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 เริ่มการสร้างสรรค์รายการข่าว เมื่อจะมีรายการใหม่ ๆ เกิดขึ้นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องมักจะมีคำถามเบื้องต้นเหล่านี้เข้าสู่ที่ประชุมเพื่อหาข้อสรุปเสมอ เช่น

- รายการนี้ควรมีผู้ประกาศหรือผู้ดำเนินรายการกี่คน เป็นชายคู่ หญิงคู่ หรือคู่ผสมอายุประสบการณ์เป็นอย่างไร

- ถ้ามีคู่จะวางบทบาทให้ทั้งคู่ต่างกันหรือไม่อย่างไร ใครนำใครตาม
- การเปิดข่าวจะเป็นอย่างไร ผู้ประกาศจะทักทายกันก่อนหรือตรงเข้าข่าวไปเลย

- ภาพหลักของรายการจะเป็นอย่างไร ให้ผู้ประกาศอยู่ตรงกลางหรืออยู่เบี่ยงไปด้านใดด้านหนึ่งแล้วมีกราฟิกประกอบ

- บทบาทผู้ประกาศควรจะลงไปพื้นที่อย่างน้อยแค่ไหน
- ตอนเปิดข่าว ผู้ประกาศข่าวพยากรณ์อากาศหรือกีฬาควรจะเริ่มเปิดด้วยหรือไม่

- ข่าว Headlines ตอนต้นรายการจะอย่างไร อ่านสด ๆ หรือให้คนอื่นอ่านลงเทปไว้ก่อน
- สี่หลักของฉากควรเป็นสื่ออย่างไร ฉากควรมีลักษณะอย่างไร มีการพิกฉากที่แสดงถึงสัญลักษณ์รายการหรือจะเปลี่ยนไปตามเนื้อหาของข่าวแต่ละข่าว
- ใส่โลโก้รายการอย่างไร แซ่ไว้ตลอดหรือเป็นช่วง ๆ
- การจัดลำดับเนื้อหาข่าว (rundown) จะอย่างไร ทุกครั้งต้องจบลงด้วยข่าวเบา ๆ หรือไม่
- ควรจะมีรายงานพิเศษตามช่วงต่าง ๆ เป็นประจำหรือไม่ หรือปล่อยให้ไปไปตามเนื้อหาข่าวในแต่ละวัน ฯลฯ

ปกติการหาข้อสรุปมักจะมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง แต่โดยหลักการแล้วผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจสุดท้ายก็คือผู้อำนวยการผลิตรายการนั่นเอง วิธีคิดและข้อสรุปในการสร้างสรรค์รายการแต่ละประเภท แต่ละสถานีก็ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับนโยบาย และปรัชญาของสถานีแต่ละแห่ง

2.2 การสร้างสรรค์รายการข่าวประเภทข่าวหลัก (Hard News) การสร้างสรรค์รายการประเภทข่าวหลักถือว่าเป็นรายการที่เป็นหัวใจหลักของรายการประเภทข่าว ข้อควรคำนึงในการสร้างสรรค์รายการข่าวประเภทข่าวหลัก ได้แก่ ภาพลักษณ์ของรายการ เนื้อหาของรายการ การจัดลำดับการออกอากาศ ผู้ประกาศและผู้สื่อข่าว และการสร้างสรรค์ฉากรายการโทรทัศน์

2.2.1 ภาพลักษณ์ของรายการ ภาพลักษณ์ของรายการข่าวต้อง “จริงจัง” เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “การเสนอข่าวคือการเสนอความจริง” สถานีที่สร้างบุคลิกให้รายการข่าว โดยเฉพาะข่าวในช่วงไพรม์ไทม์ (Primetime) เป็นแบบผอมคลาไม่จริงจัง จะเสี่ยงกับการเสียความน่าเชื่อถือระยะยาว เนื่องจากข่าวช่วงนี้จะเป็นเวลาที่แต่ละสถานีใช้รายงานเรื่องใหญ่ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ดังนั้นเรื่องใหญ่ที่มีผลกระทบมาก จึงไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น รูปแบบการนำเสนอย่อมขึ้นอยู่กับปรัชญาของสถานี หรือผู้ผลิตรายการแต่ละรายว่าจะวางตำแหน่งของรายการข่าวตัวเองไว้อย่างไร อาจจะมีบ้างที่บางสถานีไม่ได้สร้างชื่อเสียงในด้านข่าวมายาวนานนัก การทำให้ข่าวมีบุคลิกแบบไม่หนักจึงอาจจะเป็นทางออกในการต่อสู้กับคู่แข่งวิธีหนึ่งก็เป็นได้

การเสนอข่าวในช่วงไพรม์ไทม์ของแต่ละสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย มักไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงซึ่งส่วนใหญ่คือข่าวภาคค่ำนั่นเอง ข่าวช่วงนี้เป็นตัวแทนของสถานีในด้านข่าว การวางตำแหน่ง (Positioning) จึงแพ้คู่แข่ง หรือสถานีอื่นไม่ได้

ผู้สร้างสรรค์รายการข่าวในช่วงนี้ต้องสามารถต่อสู้กับคู่แข่งในลักษณะว่า ต้องทำงานอย่างทุ่มเท หาสิ่งที่ดีที่สุดมาให้ได้ และต้องมีอะไรสักอย่างที่เหนือกว่าคู่แข่ง โดยมีหลักการที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- รายการข่าวนี้อาจเป็นที่ที่บอกประชาชนถึงข่าวใหญ่ที่เกิดขึ้นในรอบวันในทุก ๆ ด้าน

- รายการนี้ต้องมีความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธาจากผู้ชมทั่วไป

2.2.2 เนื้อหาของรายการ ส่วนประกอบสำคัญมีอยู่ 2 ส่วนคือ

1. วางแผนการออกไปทำข่าว หรือให้ได้ข่าวมา

2. การนำสิ่งที่ได้มาปรุงให้ผู้ชมได้ชมอย่างได้รสชาติ

การสร้างรายการข่าวโทรทัศน์ให้ได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จ ส่วนประกอบทั้ง 2 ส่วน จะต้องโดดเด่นและมีคุณภาพ

2.2.3 การจัดลำดับการออกอากาศ (Rundown) หลังการประชุม โปรดิวเซอร์ข่าวจะสามารถทำลำดับการออกอากาศ (Rundown/Running Order) เบื้องต้นได้ ระหว่างนี้จะมีเหตุการณ์อื่น ๆ หรือเหตุด่วนแทรกเข้าอีกก็ได้ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องต้องพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแผนการจัดลำดับการออกอากาศตลอดเวลา

กลุ่มของโปรดิวเซอร์ข่าวและบรรณาธิการข่าว จะตัดสินใจว่าวันนี้มีเรื่องใดที่สำคัญที่สุด เพื่อจะถือเป็นข่าวนำ (Lead) ของรายการวันนี้ ส่วนในวันที่ไม่มีเหตุการณ์ใหญ่จริง ๆ การตัดสินใจว่าข่าวใดสำคัญที่สุดของแต่ละสำนักข่าวก็จะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญกับเนื้อหา และน้ำหนักข่าวแต่ละชิ้น

การจัดวาง Rundown ข่าวก็สะท้อนบุคลิกของแต่ละรายการด้วย ส่วนใหญ่ของรายการ ที่มีความยาวอย่างข่าวภาคค่ำมักจะจัดแบ่งออกเป็นหลาย ๆ ช่วง และค้นด้วยโฆษณา

ตัวอย่างการจัดลำดับข่าวที่นิยมทำกันแบบหนึ่ง คือลักษณะที่เรียกว่า peak and valley คือเริ่มด้วยข่าวเด่นที่มีความสำคัญแล้วต่อด้วยข่าวเบารองลงมา พอขึ้นช่วงใหม่ก็จะเริ่มด้วยข่าวสำคัญหรือข่าวหนักอีกชิ้นหนึ่งเพื่อดึงผู้ชมให้อยู่ชมรายการโดยตลอด

ในกรณีที่สถานีมีเวลารายการน้อยลง เช่น มีสามช่วงรายการ ก็จะมีจัดในลักษณะที่เรียกว่าเป็น block คือ block A, block B และ block C

บล็อก A หมายถึง ข่าวช่วงแรกๆที่ประกอบไปด้วยข่าวหนัก ๆ ทั้งช่วง

บล็อก B หมายถึง เป็นข่าวที่เบาลงมาหรือเป็นพวงสาวคดีข่าว (feature)

บล็อก C หมายถึง เป็นข่าวกีฬาหรือบันเทิง

2.2.4 ผู้ประกาศและผู้สื่อข่าว โรเบิร์ต ดูกอล (Robert Dougall) นักข่าวโทรทัศน์อาวุโสแห่ง BBC เคยกล่าวถึงผู้ประกาศข่าวว่า “โทรทัศน์ได้ก่อให้เกิดความใกล้ชิด ผูกพันอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ทำไม่ได้ ผู้ประกาศจะตามเข้าไปอยู่ในทุกบ้าน เป็นแขกพิเศษที่นั่งสนทนาข้างเตาผิง ผู้ประกาศไม่ใช่นักแสดงที่กำลังสวมบทบาทอยู่ แต่เขากำลังเป็นตัวของเขาเอง นานเข้าเขาจึงได้รับความรักและมิตรจิตจากผู้ชมจำนวนมาก”

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การคัดเลือกผู้ประกาศและนักข่าวที่ทำข่าวให้รายการข่าวไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ผู้ประกาศข่าวในอุดมคติของบรรดาโปรดิวเซอร์มักไม่ต่างกันมากนัก ดังเช่นที่ผู้อำนวยการฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งบอกผู้อำนวยการผลิตรายการข่าว ในการหาผู้ประกาศข่าวหลักของสถานีว่าขอให้หาคนมีลักษณะดังนี้

1. “เมื่อประธานาธิบดีถูกลอบสังหาร ใครคือผู้ประกาศข่าวที่คนอเมริกันจะกดรีโมทมาฟังข่าวนี้นี้จากเขา”
2. “ถ้าประธานาธิบดีอนุญาตให้ผู้ประกาศหลักสถานีต่าง ๆ เข้าสัมภาษณ์พร้อมกัน ใครคือคนที่คุณอยากให้เป็นตัวแทนของเราที่จะแข่งกับคนของช่องอื่นได้”

สรุปได้ว่าลักษณะของผู้ประกาศข่าวจะต้องเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากผู้ชม และเป็นที่ยอมรับในวงการข่าวและจากคนในสังคม

จะว่าไปแล้วไม่ว่าที่ไหนก็อยากจะได้ผู้ประกาศที่มีคุณสมบัติแบบที่ผู้อำนวยการข่าวนี้อยากได้ทั้งสิ้น แต่คนที่จะมีคุณสมบัติอย่างนี้มักจะมีลักษณะพื้นฐานส่วนตัวคล้ายกัน เช่น การพูดการอ่าน ชัดเจนคล่องแคล่วแต่มีความน่าเชื่อถืออยู่ในที่ ไม่มีบุคลิกส่วนตัวที่น่ารำคาญกับผู้ชม ผู้ชมดูแล้วอบอุ่นอยากชมมานาน ๆ มีภูมิหลังด้านข่าว (journalistic background) ที่ดี ประวัติส่วนตัวไม่เสียหาย เป็นต้น

เช่นเดียวกัน นักข่าวที่ทำข่าวให้กับรายการ ทางสถานีก็ต้องพยายามหาคนที่ฝีมือโดดเด่น โดยไม่ลืมว่ารายการข่าวคือ “การเสนอข่าว” ไม่ใช่วิจารณ์ข่าว การสร้างนักข่าวที่มีดีมีประสพการณ์สูง ผลงานดีมาอยู่ในทีม จะทำให้ผู้ชมอยากติดตามผลงานทุกวัน

2.2.5 การสร้างสรรค์รายการข่าวโทรทัศน์ สิ่งที่จะเพิ่มน่าเชื่อถือและดูยิ่งใหญ่ให้กับรายการข่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การออกแบบฉากรายการ ทุกสถานีถึงพยายามปรับปรุงฉากของตัวเองให้ออกมาดูสวยงามที่สุดและมักจะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อใช้ไปสักระยะหนึ่ง ฉากรายการข่าวที่ทำกันอยู่ในสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในขณะนี้จะมี 2 ลักษณะ คือ

- การสร้างฉากในสตูดิโอ (studio)
- การปรับห้องทำงานข่าวเป็นฉากอ่านข่าว

การทำฉากทั้ง 2 ลักษณะก็จะมีข้อดีข้อเสียต่างกันไป กล่าวคือ การสร้างฉากในสตูดิโอ มักไม่มีข้อจำกัดเรื่องการจัดแสง สี เสียง แต่ต้องมีเนื้อที่ที่มากพอ ส่วนการปรับห้องทำงานเข้ามาเป็นฉากจะให้ความรู้สึกระชับกระเจะคือคึกคัก มีบรรยากาศของการทำงานจริง ให้ความรู้สึกของฉากที่ใหญ่กว้างขวาง แต่ก็อาจจะมีข้อจำกัดเรื่องแสง สี เสียง เนื่องจากเป็นที่ทำงานจริง ยกเว้นว่าห้องทำงานจะถูกออกแบบมาเป็นฉากด้วยตั้งแต่ต้น

ฉากรายการข่าวที่ดี ต้องไม่ทำให้เกิดข้อจำกัดของ แสง สี เสียง เช่น มีสีที่จำกัด นอกจากนี้การเลือกสีเสื้อผ้าของผู้ประกาศ ต้องสามารถจัดมุกมุกได้หลากหลายพอสมควร ฉากต้องขบขันตัวผู้ประกาศให้โดดเด่นมีมิติ ในการผลิตรายการโทรทัศน์ ภาพหลักของรายการมีความสำคัญมาก เนื่องจากจะเป็นภาพที่ถูกใช้มากที่สุดและผ่านตาผู้ชมมากที่สุด ฉากที่ดูยิ่งใหญ่สวยงามเมื่อดูด้วยสายตา จะไม่มีความหมายเมื่อผู้ประกาศมานั่งในฉากแล้วภาพที่ผ่านจอออกมาดูไม่ดี ในกรณีทำฉากในสตูดิโอ พื้นหลังของฉากมักทำกัน 2 ลักษณะ คือ ถ้าไม่เป็นภาพแผ่นฟิล์มบนฟิล์มโปร่งแสงขนาดใหญ่ทำเป็นกล่องไฟ ก็เป็นภาพพิมพ์ลงบนฟิล์มทึบแสงแล้วติดกับผนังแข็ง โดยทั้ง 2 แบบอาจจะมีการออกแบบให้มีวัสดุประกอบฉากอย่างอื่นร่วมด้วยเพื่อให้มีมิติ เช่น จอมอนิเตอร์ เป็นต้น

การสร้างสรรครายการข่าวประเภทสืบสวนสอบสวน

รายการข่าวสืบสวนสอบสวนจะใช้เครดิตความน่าเชื่อถือจากรายการข่าวหลักให้การทำงานเป็นไปโดยง่ายขึ้น และใช้ทรัพยากรในการทำงานร่วมกับรายการข่าวหลัก ในขณะที่รายการข่าวหลักจะได้ข่าวบางอย่างจากการสืบสวนสอบสวนของรายการและได้รับการรับรู้ ตลอดจนการยอมรับในเชิงสัญลักษณ์จากรายการ

สัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังรายการประเภทนี้ คือ การแสดงให้เห็นว่าสถานีหรือกลุ่มผู้ผลิตรายการเหล่านี้มีความกล้าหาญ มีเสรีภาพที่จะขุดคุ้ย เปิดโปงเรื่องราวต่าง ๆ อย่างไม่เกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ (มักปรากฏความจริงอย่างหนึ่งในสังคม หรือประเทศที่สื่อมวลชนขาดเสรีภาพจะไม่ค่อยมีรายการประเภทนี้)

ปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์รายการข่าวประเภทสืบสวนสอบสวน ประกอบด้วย ผู้ดำเนินรายการ ผู้สื่อข่าว ผู้ควบคุมการผลิต และวิธีการนำเสนอ

1. ผู้ดำเนินรายการ ผู้สื่อข่าว ผู้ควบคุมการผลิต

การเลือกผู้สื่อข่าวและผู้ดำเนินรายการ จึงควรต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย สถานีต่าง ๆ มักเลือกผู้ดำเนินรายการจากนักข่าวอาวุโสที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของผู้ชม ในหลายสถานี

รายการประเภทนี้จะเป็นที่ให้ผู้สื่อข่าวที่มีผลงานโดดเด่นได้มีโอกาสเติบโต จะไม่ใช่ผู้ดำเนินรายการที่มีภูมิหลังด้านข่าว หรือผู้ดำเนินรายการอิสระ มาเป็นผู้ดำเนินรายการ แต่ในกรณีที่สถานีไม่มีนโยบายที่จะผลิตรายการลักษณะนี้เองแต่ให้เอกชนมาเช่าเวลาเพื่อทำรายการลักษณะสืบสวนสอบสวน

รายการสืบสวนสอบสวน เป็นลักษณะของการทำข่าวที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากกว่าการทำข่าวทั่ว ๆ ไป ผู้สื่อข่าวที่ถูกเลือกมาทำรายการนี้ต้องเป็นผู้สื่อข่าวที่มีประสบการณ์ ชอบทำอะไรที่มากกว่าการรายงานข่าว และตอบคำถามพื้นฐานโดยทั่วไป มีความรอบรู้สามารถทำข่าวได้หลากหลายสาขา เนื่องจากประเด็นที่ต้องการการสืบสวนสอบสวนนั้น มีในทุกวงการ ตั้งแต่เรื่องในแวดวงการเมือง การทุจริตคอร์รัปชัน ฆาตกรรม จนถึงวงการบันเทิง

สูตรสำเร็จของรายการลักษณะนี้ หัวใจสำคัญอยู่ที่ “การกล้าเปิดโปง” เมื่อใดก็ตามที่ทำให้ผู้ชมตั้งคำถามหรือเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องความกล้าและเสรีภาพของสถานีแล้ว คุณค่าของรายการจะลดลงไปทันที ส่วนใหญ่รายการประเภทนี้มักจะมีเนื้อหาที่ผู้คนคาดไม่ถึงอยู่เสมอ ความสามารถที่จะได้ภาพหรือแหล่งข่าวที่เป็น exclusive เปิดหลักฐานที่เป็นที่มา หรือตอบคำถามหรือคลี่คลายเรื่องที่เป็นเงื่อนงำอย่างชัดเจน

2. วิธีการนำเสนอ

รูปแบบที่เหมาะสมกับการรายงานเรื่องสืบสวนสอบสวน คือ การนำเสนอในลักษณะ “สารคดี” คือ บทประกอบเสียง (voice over) มักไม่ใช่ดนตรีประกอบ แต่จะเป็นเสียงจากเหตุการณ์จริงเป็นหลัก นักข่าวที่ลงสนามทำข่าว มักจะปรากฏตัวด้วยเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ รายการลักษณะนี้ส่วนใหญ่ผู้ดำเนินรายการมักต้องเป็นคนที่สืบสวนสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเองด้วย

การสืบสวนบางเรื่องที่ต้องการค้นหาความจริงอยู่ที่ตัวแหล่งข่าวเพียงคนเดียวการนำเสนอก็อาจจะเป็นในลักษณะของ “การสัมภาษณ์” มากกว่าตัวสารคดีเดินเรื่องก็ได้

ในส่วนของการสร้างฉากประจักษ์รายการ เนื่องจากการในลักษณะนี้ มักมีผู้ดำเนินรายการเพียงคนเดียว จึงมักไม่จำเป็นต้องใช้ฉากยิ่งใหญ่หรูหรามาก เนื่องจากผู้ชมจะจดจ่ออยู่กับเนื้อหามากกว่าผู้ดำเนินรายการและเวลาปรากฏตัวในฉากก็เป็นเพียงการเกริ่นนำและปิดท้ายรายการเท่านั้น บางรายการก็อาจจะใช้วิธีให้ผู้ดำเนินรายการเปิดปิดรายการในสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าเสนอไปเลยก็ได้โดยไม่ต้องมีฉากประจักษ์รายการ

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น การทำรายการประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ รอบด้าน เพราะ การทำรายการลักษณะนี้ มักต้องเกี่ยวข้องกับกรกล่าวหา การทำผิดในลักษณะต่าง ๆ ค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้นเนื้อหาของรายการต้องไม่กล่าวหาบุคคลอื่นให้เสียหาย เนื่องจากจะทำให้เกิดการฟ้องร้องทางกฎหมายได้ นอกจากนี้ต้องระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

อันเนื่องมาจากการซ่อนกล้องแอบถ่าย ซึ่งวิธีตัดสินใจของทีมงานผู้ผลิตก็ คือ พิจารณาว่า “เรื่องที่ต้องการนำเสนอ เป็นประโยชน์กับสาธารณะหรือไม่” ตัวอย่างเช่น การเปิดเผยภาพลับของคนมีเพศสัมพันธ์กันย่อมไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะแน่นอน อีกทั้งยังต้องถูกฟ้องร้อง ถึงแม้จะทำให้รายการได้รับความนิยมก็ตาม

นอกจากนี้ การผลิตรายการลักษณะดังกล่าว มีปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้อยู่มาก เนื่องจากการสืบสวนเรื่องราวต่าง ๆ บางครั้งไม่อาจกำหนดวันเสร็จที่แน่นอนตายตัวได้ ดังนั้น การวางแผนออกอากาศที่ดีจึงมีความสำคัญ และควรเผื่อเวลาในการทำเรื่องหนึ่ง ๆ ให้ยืดหยุ่นไว้พอสมควร

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและข่าวโทรทัศน์มาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการสำหรับการอภิปรายผลศึกษา เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกระบวนการผลิตรายการข่าว 3 มิติ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะเป็ข้อมูลที่อธิบายรายละเอียดขั้นตอนและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการผลิตรายการข่าว 3 มิติ ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้ชมที่เกิดจากการรับชมรายการข่าว 3 มิติ ในด้านของผู้ดำเนินรายการ ประเภทของรายการ เนื้อหาข่าว และการนำเสนอรายการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง “การประเมินผลรายการ “ข่าว 3 มิติ” จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภัทริยา ปรีชามารถ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรับชม และทัศนคติของผู้ชมต่อรายการประเภทข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี พบว่าผู้ชมรายการของสถานีโทรทัศน์รับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นประจำทุกวัน และใช้เวลาการรับชมแต่ละวันประมาณ 31-60 นาที สำหรับการทดสอบสมมุติฐานพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์ทั้งพฤติกรรมการรับชมรายการประเภทข่าว และทัศนคติต่อการรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมการรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อรายการของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี

ปณรสี ทิพย์โกศัย (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทัศนคติและพฤติกรรมการรับชมรายการประเภทสนทนาทางการเมืองของคนกรุงเทพฯ: รายการมองรัฐสภา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อรายการมองรัฐสภา และมีการใช้ประโยชน์การความพึงพอใจต่อการชมรายการมองรัฐสภาใน

ระดับมาก โดยชมเพื่อต้องการทราบถึงการดำเนินงานของสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันดับแรก ในการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับชม และทัศนคติที่มีต่อรายการมองรัฐสภา สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับชมรายการมองรัฐสกากับทัศนคติ และการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมรายการมองรัฐสภา พบว่าความถี่และลักษณะการรับชมรายการมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการมองรัฐสภา ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อรายการมองรัฐสกากับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมรายการมองรัฐสภาคมีความสัมพันธ์กันทางบวก

ธนาพงษ์ จันทรชอน (2546) ได้ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อสถานีข่าวโทรทัศน์เนชั่น ซาแนล ยูบีซี 8 ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติในเรื่องดังกล่าว โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำนวน 400 ตัวอย่าง ผลวิจัยพบว่า ผู้ชมสถานีข่าวเนชั่น ซาแนล ยูบีซี 8 เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุระหว่าง 19-39 ปี การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้รวมในครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 50,000 บาท ในด้านพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ผู้ชมรายการจะเปิดชมรายการสัปดาห์ละประมาณ 3-4 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาชมในแต่ละครั้งนานประมาณ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง โดยรายการที่ผู้ชมชื่นชอบที่สุด คือ รายการข่าวประจำวัน รายการคมชัดลึก และรายการเก็บตกจากเนชั่น โดยมีผู้ประกาศข่าวที่ชื่นชอบ คือ สุทธิชัย หยุ่น สรยุทธ สุทัศนจินดา และกนก รัตน์วงศ์สกุล ตามลำดับ

ในด้านทัศนคติ ผู้ชมส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีกับสถานีฯ ทั้งในส่วนของภาพรวมสถานี รูปแบบการนำเสนอข่าว เนื้อหารายการข่าวทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์แทรกแซงทางการเมือง

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการข่าว 3 มิติ จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาได้เลือกงานวิจัยที่เกี่ยวกับรายการข่าวโทรทัศน์ ในรูปแบบของการสำรวจรายการข่าวโทรทัศน์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการอภิปรายผลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการรับชมรายการ และความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการในด้านผู้ดำเนินรายการ ประเภทของรายการ เนื้อหาข่าว และการนำเสนอรายการ

ผู้ศึกษาได้สรุปประกอบการศึกษาเรื่อง “การประเมินผลรายการ “ข่าว 3 มิติ” จากการรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร ” ดังนี้

ภาพที่ 2.2
กรอบการศึกษา

